

Wil de échte eenhoorn opstaan?

▲ In de Ruimte van Reusachtige Recordhouders staan indrukwekkende maar (gelukkig) lang uitgestorven giganten. (Marieke Nelissen)

Lotte Stegeman [schrijfster en natuurverwonderaar; lotte@lottestegeman.com]

Miljoenen jaren geleden denderden duizelingwekkende wezens de aarde over. In Zuid-Amerika slingerden slangen zo lang als torenflats hoog zijn en liepen knaagdieren zo groot als auto's. Auteur Lotte Stegeman schreef een kinderboek over die wonderlijke wezens: *De Eenhoorn en andere fantastische dieren die ooit leefden*. Een rondje door dit museum-van-papier voelt bijna als een echt bezoek aan het Natuurhistorisch Museum Rotterdam.

4,6 miljard jaar. Zo lang bestaat de aarde al. De tijd balk van de aarde is grofweg verdeeld in dertien tijdperken, waarin leven ontstond, verdween en weer verscheen. Langzaam werd de wereld een plek waar het wemelt van de bijzondere dieren. In *De Eenhoorn en andere fantastische dieren die ooit leefden* ontmoet je er 25, opgesteld in verschillende ruimtes. Een rondleiding langs wat hoogtepunten.

Haai met bek vol tanden

Je ziet hem zodra je binnenkomt, meteen in de eerste zaal met de toepasselijke naam Ruimte van Reusachtige Recordhouders. Aan stalen kabels aan het plafond hangen gigantische kaken, met rijen tanden erin opgesteld. Als dát geen overblijfsel van *Megalodon* is, de grootste haai die ooit rondzwom en die miljoenen jaren geleden alle zeeën van de wereld onveilig maakte. Dat hij minimaal twaalf meter lang was, is bewezen. En misschien was

hij nog wel een stuk groter. Moeilijk zeker te weten, want een haai bestaat vooral uit kraakbeen en dat vergaat snel. Maar

wat niet verdwijnt, zijn tanden. En daar had-ie er nogal veel van: 24 stuks in zijn bovenkaak en 22 in zijn onderkaak, om

▲ In de Wonderkamer van Waterwezens zwemt niet alleen een buitenaardse tandenstoker rond. Ook de maashagedis en een oeroude legertank genaamd *Dunkleosteus* hebben er hun onderkomen. (Marieke Nelissen)

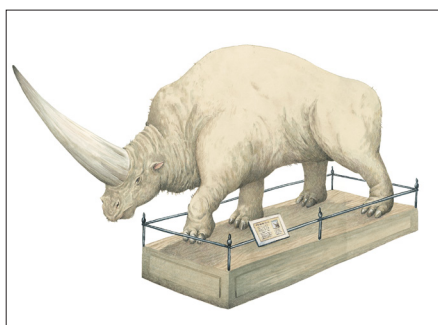

▲ Met zijn rijen vol tanden verslond deze reuzenhaai dolfinjntjes alsof het rozijntjes waren. (Marieke Nelissen)

precies te zijn. Handig, want een beetje *Megalodon* at alles wat hij tegenkwam. Brak er een keer een tandje af? Geen punt. Achter de voorste rij stonden een heleboel reserve-exemplaren, wachtend op hun beurt om een zeehond in tweeën te happen. Af en toe duiken er trouwens geruchten op dat deze reuzenhaai de oceanen nog steeds onveilig maakt. Maar volgens wetenschappers zijn dat onzinverhalen. Wees gerust, hij is écht uitgestorven.

Niet zo magisch sprookjesdier

Tijd om die zaal vol monsters te verlaten. Door naar de Salon vol Supersterren, waar iets minder angstaanjagende dieren staan. Want wie is er nou bang voor een eenhoorn? Een oogverblindend en super-vriendelijk sprookjesdier, met spierwitte vacht van fluweel, manen in regenboogkleuren en een hoorntje als van een schepijsje. Maar wie wist dat er tot 39.000 jaar geleden écht een eenhoorn op aarde rondliep? Hij zag er alleen

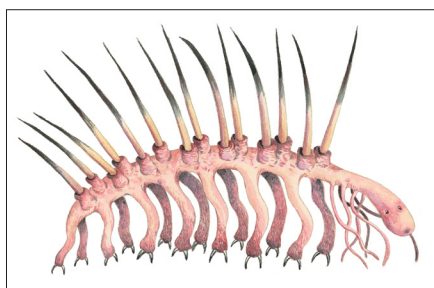

▲ Er is weinig sprookjesachtigs aan de Siberische eenhoorn te ontdekken. Maar die lagge lobbes bestond dus mooi wel écht. (Marieke Nelissen)

nét wat anders uit. Deze Siberische eenhoorn was een log en loodzwaar dier van bijna twee meter hoog en 4,5 meter lang. Hij had een enorme bochel op zijn rug en was waarschijnlijk op een enkel sprietje na behoorlijk kaal. Hij was ook nog eens modderbruinigrijzig in plaats van stralend wit. En manen in alle kleuren van de regenboog? Waarschijnlijk was er in zijn dikke nek geen maan te bekennen. Dan het goede nieuws: hij had wel een hoorn. Een reusachtige, van een meter of twee. Weinig magisch aan, deze eenhoorn. Maar hij heeft tenminste wél echt bestaan.

Buitenaardse tandenstoker

Eenmaal aangekomen in de Wonderkamer van Waterwezens moet je je best doen om hem niet over het hoofd te zien: een pieterpeuterig miniwezen, nog dunner dan een tandenstoker. Is het een duizendpoot? Een draakje? Een droom? *Hallucigenia sparsa* kreeg zijn naam niet voor niets. Maar hij bestond ooit toch echt. Dit diertje zwom 500 miljoen jaar geleden rond, toen er nog geen dino of eenhoorn te bekennen was. Jarenlang bogen wetenschappers zich over zijn fossiel. Was het een wonderlijke worm?

▲ *Hallucigenia sparsa* dwaalde 500 miljoen jaar geleden door oceanen, met stekels op zijn rug, slungelige ledematen én een grijns op zijn gezichtje. (Marieke Nelissen)

Maar al die slierten en stekels dan? Wat was de onderkant en wat de bovenkant? En had het dier eigenlijk wel een kop? Ze konden er geen chocola van maken, maar na lang onderzoeken lijkt het zeker. Een worm was hij niet en een kop had hij wél, met een guitig gezichtje. Die stekels? Die zaten op zijn rug, handig tegen vijanden. En die merkwaardige slierten waren zijn beentjes. Compleet met kleine klauwtjes aan de uiteinden waarmee hij zich perfect kon vastklampen aan een zachte spons: zijn eten. Veel meer valt over een dier van 500 miljoen jaar oud niet te ontdekken. Maar het is al een wonder dat dit buitenaardse wezentje niet helemaal over het hoofd is gezien.

Parterre van Pechvogels

Via een groep knuffelbeesten zo groot als kampeerbussen en een indrukwekkende collectie gevleugelde gevaartes komen we bij de laatste kamer in het boek. En die is nét anders dan de andere. Want op de Parterre van Pechvogels vind je dieren die nog leven. Met de nadruk op het woordje *nog*. Er staat een clubje van vijf pechvogels die in de penarie zitten. Allemaal staan ze op de officiële Rode Lijst (IUCN) omdat ze dreigen uit te sterven als ónze diersoort niet uitkijkt. Wat dacht je van deze twee?

▲ Het schubdier, een opgerold wonderdje met glanzende schubben, staat op de lijst van bedreigde diersoorten. Hopelijk wordt het schubdier nóg beter in verstoppertje. (Marieke Nelissen)

Wandelende artisjok

Het schubdier is een wonderlijk schatje dat nog het meest lijkt op een artisjok of dennenappel. Zijn glanzende schubben liggen als dakpannen over zijn lijf. Met zijn lange gespierde tong eet hij zijn favoriete maaltje van mieren en termieten. En als gevaar dreigt, rolt hij zich net als een egel op tot een bolletje. Dat werkt alleen niet goed tegen stropers, die dan gewoon die hele bal oppakken en meenemen. Schubdieren zijn namelijk populair in sommige Aziatische landen. Van hun schubjes worden traditionele medicijnen gemaakt, en hun vlees gaat in de soep. Tot overmaat van ramp verdwijnen veel Afrikaanse en Aziatische bossen waar dit zieltje woont. Hoeveel er nog rondwandelen, dat weet niemand: het gemiddelde schubdier is een kei in zich verstoppertje. Maar dat het er steeds minder worden, dat is wél zeker.

Oerdier zonder hoorn

Je vindt ook een schubdier op de benedenverdieping van het échte Natuurhistorisch in Rotterdam. En als je daar de krakende trap naar de tweede verdieping op loopt, kom je een andere pechvogel tegen. Aan een muur hangt een reusachtige kop, groter dan alle andere hoofden. Het is een neushoorn, met op

▲ Een metershoge luiaard, een knaagdier zo groot als een stier en een zeezoog die op een omgekeerde boot leek. Je vindt ze alle drie in het Kabinet der Knuffelbeesten. (Marieke Nelissen)

zijn neus een knalgroene nephoorn. Dat is maar goed ook, want sommige mensen hebben veel geld over voor een echte. Die willen ze net als schubdierschubben vermalen tot een Aziatisch medicijn, of ze willen er een beeldje van maken. Daarom worden ook neushoorns in het wild gestroopt. Over de hele wereld staan ze in musea. Maar met een echte hoorn zul je ze daar niet snel vinden, want de kans op een overval is groot. Dat gebeurde in Rotterdam zelfs (Moeliker & Reumer 2011).

Fossielen vertellen het verhaal

Hoe weten we dat er tot 10.000 jaar geleden een gigantische luiaard door de bossen van Zuid-Amerika sukkelde? Dat 500 miljoen jaar geleden een minuscule sprietig draakje rondzwom? En dat er 60 miljoen jaar geleden een reusachtige slang bestond die een complete schoolklas kon opschrikken?

Het antwoord: met dank aan fossielen. Dat zijn stukjes dier en plant die bewaard zijn gebleven in gesteente. Of sporen ervan, zoals pootafdrukken,

oude hollen en graafgangen, nesten en poepresten. Aan de hand daarvan ontdekken paleontologen superveel over hoe die dieren en planten eruitzagen, hoe ze leefden en hoe het kwam dat ze stopten met leven (of niet). ◀

Literatuur

Moeliker, K. & Reumer, J. 2011 - Neushoorn zonder hoorns - Straatgras 23(5): 75-76

'De eenhoorn en andere fantastische dieren die ooit leefden... en pechvogels die er misschien niet lang meer zijn' is bedacht en geschreven door Lotte Stegeman. De illustraties zijn gemaakt door Marieke Nelissen (Luitingh-Sijthoff, 2020, €19,99, 10+). Oud-directeur van Het Natuurhistorisch Jelle Reumer en stadsecoloog André De Baerdemaeker lazen mee, Reumer schreef het voorwoord. Het boek is ook verkrijgbaar in de museumwinkel.

Expositie en kinderlezing

Veel van de dieren uit het boek kom je ook tegen in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. De neushoorn en het schubdier dus, maar bijvoorbeeld ook de axolotl, wolharige mammoet en maashagedis. Van 4 september t/m 7 november 2021 worden daar bovendien de illustraties uit het boek geëxposeerd, en in het najaar geeft Lotte Stegeman er een kinderlezing over uitsterven. Kijk op hetnatuurhistorisch.nl voor meer informatie!